

KIỆT NÉT ĐẶC TRUNG CỦA KHU PHỐ CỔ HỘI AN

Bên cạnh những ngôi nhà cổ kính, cùng với những bức tường sô le, những mái ngói nhấp nhô, những bờ nóc, bờ hồi uốn cong mềm mại..., thì thoảng lại có những đường kiệt nhỏ, thông xuôi hai con đường với nhau, có thể nhìn tận ra bờ sông Bạch Đằng, tạo cho khu phố cổ Hội An một nét đẹp đặc trưng, một phần không thể thiếu trong quần thể kiến trúc đô thị cổ Hội An.

Ở khu phố cổ Hội An, kiệt là lối đi nhỏ, hẹp, có tường hai bên, nối thông hai tuyến đường với nhau, tạo nên một lối đi tắt tiện lợi. Tên kiệt thường không đặt theo tên gọi của một nhân vật lịch sử mà lấy theo tên của những người sống lân cận như kiệt Tú Mỹ, kiệt ông Sú, kiệt ông Sườn..., hay những cơ sở, di tích nổi

tiếng gần đó như kiệt Sica, kiệt miếu Âm Hồn, kiệt giếng Bá Lễ.... Tên gọi kiệt là tên gọi dân gian, do người dân đặt, không theo một quy định nào cả. Vì thế, mà kiệt gần gũi với cuộc sống đời thường của người dân nơi đây hơn.

Kiệt có nhiều dạng nhưng có lẽ chỉ kiệt ở phố cổ Hội An là mang nét đặc trưng riêng, mà không nơi nào có. Kiệt ở khu phố cổ Hội An rất hẹp, kích thước không đồng nhất, chỗ hẹp, chỗ rộng, thông thường rộng khoảng 1m đến 2m, có kiệt hẹp nhất chỉ rộng 0,7m. Với kích thước như vậy chỉ vừa một người đi, chủ yếu dành cho người đi bộ và xe đạp. Chính sự nhỏ hẹp đó mà mỗi khi cùng đi qua kiệt, mọi người phải tránh né nhau một chút và cùng nhau mỉm cười, tạo nên sự thân thiện, gần gũi. Hơn nữa, với sự nhỏ hẹp đó, buộc chúng ta khi đi qua đường kiệt phải biết mở lòng rộng hơn để nhận thấy được những giá trị, nét đẹp của phố cổ Hội An ẩn hiện trong những đường kiệt bé nhỏ. Đôi khi với nhịp sống nhộn nhịp, đông đúc bên ngoài, nhưng mỗi khi chúng ta bước chân vào những đường kiệt sẽ làm tâm hồn con người thanh thản, bình yên. Vì thế mà giữa chốn phố thị lại có những đường kiệt tạo nên sự thanh vắng, làm cho phố có sự hoà hợp, dung hoà nhịp sống. Do đó, mỗi một đường kiệt không chỉ lưu giữ dấu ấn về sự mở rộng của phố cổ mà còn là nơi lưu giữ những giá trị văn hóa lịch sử lâu đời.

Kiệt ở khu phố cổ Hội An tương đối thẳng và thông hai con đường, có những kiệt từ đường Trần Phú có thể nhìn thấy tận ra sông, tạo một cảm giác gần gũi giữa thiên nhiên và con người. Điều này tạo nên một cấu trúc riêng mang nét thoáng đạt nhưng gần gũi của kiệt ở Hội An. Mật độ kiệt ở khu phố cổ cũng tương đối dày, theo thống kê bước đầu ở hai tuyến đường Trần Phú và Nguyễn Thái Học, có gần 20 đường kiệt thông xuôi hai con đường. Cứ độ mười nhà lại có một kiệt, vừa tiện cho việc thông thương, vừa là ngõ sau của nhà để đi ra ngoài.

Hầu hết các kiệt ở phố cổ Hội An đều lát đá. Hai bên là tường hông của hai ngôi nhà nên kiệt rất vắng, người lưu thông không nhiều. Với sự thanh vắng cộng thêm vào đó là những bờ tường, bờ hồi xanh mượt màu rêu, uốn lượn uyển chuyển của những ngôi nhà, cùng với những cánh cửa thông bên hông ra kiệt làm cho kiệt ở Khu phố cổ Hội An đẹp lạ thường... Hơn thế nữa, khi chúng ta bắt gặp những gánh hàng rong cùng với những tiếng rao thanh lạnh trong đường kiệt tạo cho ta một cảm giác cuộc sống thật an bình, thơ mộng. Rồi những giếng nước nằm giữa đường kiệt, làm cho ta liên tưởng về miền thôn quê,

nên kiệt cũng chính là chiếc cầu nối tình làng nghĩa xóm, thể hiện rõ tính cộng đồng của người dân nơi đây. Qua đó, làm tôn vinh thêm giá trị đặc trưng của kiệt ở Hội An, cả về kết cấu kiến trúc và giá trị văn hoá.

Thông thường, kiệt ở Hội An luôn xuôi về hướng nam (về phía sông Bạch Đằng). Điều này không chỉ thể hiện tính rộng rãi, phóng khoáng của con người nơi đây mà còn tạo nên sự mát mẻ vào mùa hè và ấm áp vào mùa đông. Những đường kiệt tuy nhỏ, hẹp nhưng chính là nơi thoát nước, giải quyết nước ứ đọng, rất cần thiết và thuận lợi cho Khu phố cổ trong những ngày mưa, lũ lụt.

Từ những giá trị văn hoá đặc trưng cùng với nét đẹp yên bình của kiệt ở phố cổ Hội An, hiện nay

kiệt là nơi rất được du khách gần xa ưa thích thưởng lãm, chụp hình, đặc biệt được nhiều cặp uyên ương chọn để lưu dấu những khoảnh khắc đẹp của họ trong Khu phố cổ - Di sản Văn hoá Thế giới. Kiệt đã trở thành đề tài sáng tác nghệ thuật lý tưởng của các nhiếp ảnh gia. Dưới ống kính của nhiếp ảnh gia, cùng với sự tài hoa của họa sĩ, bằng những cây cọ họ đã làm cho kiệt ở Hội An trở nên sống động, ấn tượng, làm tôn vinh thêm

bức tranh khu phố cổ Hội An. Vì vậy, trong thời gian gần đây, tại những cuộc thi tranh, ảnh nghệ thuật về Hội An, một số tác phẩm chụp, vẽ về kiệt, hẻm ở Khu phố cổ đã đạt giải cao.

Ngày nay, với sự phát triển của du lịch nên việc kinh doanh, buôn bán ở những đường kiệt cũng bắt đầu đông đúc hơn, góp phần tăng thu nhập, cải thiện đời sống cho những hộ dân sinh sống trong kiệt. Tuy nhiên, điều này ít nhiều làm ảnh hưởng đến mỹ quan và sự yên bình của kiệt. Do đó, việc kinh doanh buôn bán cần được sắp xếp, đưa vào trong nhà, không lấn chiếm kiệt, hẻm, để không làm mất đi nét đẹp thanh bình của kiệt ở Khu phố cổ. Hơn nữa, gần đây do thực hiện phương án “*Phố đi bộ*” nên việc để xe ở những đường kiệt đã làm ảnh hưởng xấu đến cảnh quan chung, vệ sinh không được đảm bảo. Nhằm giải quyết thỏa đáng giữa việc thực hiện phương án “*Phố đi bộ*” và nhu cầu đi lại của người dân, cần quy hoạch thêm các bãi giữ xe gần Khu phố cổ, nghiêm cấm việc để xe trong kiệt, để mọi người khi đi vào đường kiệt cảm thấy thoải mái, không bị vướng bận, thoải sức ngắm cảnh, ghi hình... Bên cạnh đó, công tác vệ sinh cần phải được chú trọng, cần vận động mọi người giữ vệ sinh chung, kể cả việc để động vật phóng uế trong đường kiệt, nên chọn những địa điểm thuận lợi để thiết kế thùng rác công cộng đặt tại đường kiệt.

Trong xu thế của sự phát triển, thiết nghĩ chính quyền địa phương cần phải có những giải pháp phù hợp để giữ “*hồn quê giữa phố*”, giữ một bộ phận Di sản

được ẩn nấp bên trong lòng phố, đó là kiệt - hẻm♣